

Konu: **Kadim Diller ve Yazılar**

Yazı: **34**

Asya Kökenli Diller

Doç. Dr. Haluk Berkmen

Asya kökenli diller insanlık tarihinin en eski dönemlerinde başlar. Bu öylesine, tarih öncesi bir çağdır ki o dönemde ne yazı icat edilmiştir ne de Türk adlı bir kavim vardı. Orta Asya diye adlandırdığımız çok geniş kıta, göl, dere ve içdenizler barındıran bol av hayvanının yaşadığı ormanlık bir bölge idi. Sözüünü ettiğimiz zaman ise günümüzden 25-30 bin yıl öncelerine kadar uzanır. Küçük topluluklar halinde yaşayan bu insanların dili eklemeli ve tek heceli bir dildi. İletişim şekilleri iki veya üç harfli tek heceli sözcüklerle gerçekleşiyordu. Zamanla yeni gereksinmeler karşısında bu kök sözcüklere yeni takılar ekleyerek "**eklemeli bir dil**" oluşturdular. Bu eklemeli dil yapısına tüm **Ural-Altay** dil grubunda ve kuzey ile orta Amerika dil gruplarında rastlıyoruz.

Eklemeli dillerde kök sözcük değişmez. Kök sözcükler halen birçok eklemeli dilde varlıklarını sürdürmektedirler. Bu bakımdan kök sözcük üretmek gerekmediği gibi, karşılaştırma metoduyla ata dile ulaşmak çok kolaydır. Birçok dili, aynı guruptan olsun olmasın, aynı anlamı taşıyan sözcüklerin sesleri karşılaştırılarak asıl (eski) kök sözcükleri bulmak mümkündür. Bu metoda dilciler "**Karşılaştırma metodu**" diyorlar. Doğru sonuca ulaşmak için önemli olan yerel halkın konuştuğu sözleri kayıt etmek, iyi bir alan taraması yapmaktır. İkinci metot ise "**Yeniden oluşturma**" metodudur. Yeniden oluşturma metoduna göre bilinmeyen ve unutulmuş eski (kök) sözcük o dil gurubunun kurallarına göre yeniden oluşturulur. Örneğin, Hind-Avrupa ve Sami dilleri bükümlü diller olduklarından kök sözcük tamamen kayıp olmuştur. Şu halde Proto-Hind-Avrupa dilini ve Proto-Sami dilini arayanlar onları yeniden oluşturmak zorundadırlar. Buldukları kök sözcükler ise günümüzde yaşayan dillerin hiç birinde anlam karşılıkları yoktur. Dolayısıyla, bükümlü dillerin kök sözcükleri büyük çapta uydurma, yakıştırma, hatta hayal ürünü sözcüklerdir.

Joseph Greenberg ve Merit Ruhlen isimli iki dilci karşılaştırma metoduyla çok ilginç sonuçlar elde etmişlerdir. 1987 yılında **Language in the Americas** adlı bir kitap yayınlayan Greenberg (1) bu kıta dillerinin Asya kökenli olduklarını ortaya çıkarmış, göçlerin Bering boğazı üzerinden kuzeyden başladığını göstermiştir. Ayrıca tüm (Kuzey-Orta-Güney)

Amerikan dillerini karşılaştırarak onların eklemeli diller olduklarını kanıtlamıştır. Onun çalışmalarına dayanan ve kendi de alan çalışması yapmış olan M. Ruhlen ise ***A guide to the World Languages*** adlı kitabında (2) tüm dünya dillerini karşılaştırarak çıkış bölgesinin Kuzey Çin (bugünkü doğu Türkistan) olduğunu göstermiştir. Her iki çalışma, Asya'dan çıkan ve tüm dünyaya yayılan bir kültürün varlığını kanıtlamaktadır.

Önemli bir bilim dergisi olan Science (3) dergisinde, 2000 yılında, iki dilcinin makalesi yayınlanmıştır. Bu iki araştırmacı 15 dil gurubunu karşılaştırarak sonuçları tartışmaktadırlar. Yayınladıkları haritaya göre ata gurup Altay dil gurubu olmakta, o bölgeden çıkan insanların tüm dünyaya yayıldıkları gösterilmektedir. Ayrıca, Afrika-Asya dil gurubu tüm Arap yarım adasını ve kuzey Afrikayı kapsamaktadır (Bkz. 1 sayılı ***Kök Dil Arayışı ve Türkçe*** başlıklı yazı). Günümüzde geniş destek bulan insanlığın Afrika çıkışlı olduğu görüşü dil gurupları incelendiğinde tartışmalı duruma düşmektedir. Orta ve Güney Afrikada iki dil gurubu ortaya çıkmış durumdadır. Bunlar Nijer-Kongo ve Khosian dil guruplarıdır. Bu iki dil gurubu diğer tüm dil guruplarından farklıdır. Eğer Afrika çıkışı doğru olsaydı bu iki dil gurubundan dillere diğer bölgelerde de rastlamak mümkün olurdu. Oysaki böyle bir dil ilişkisi bulunmamaktadır. Öte yandan Kuzey Afrika'daki Afrika-Asya dil gurubunda Asya ilişkisi açıkça görülmektedir. Büyük bir olasılıkla ***Afrikadan çıkan insanlar henüz cümle yapısı olan, gelişmiş bir dil konuşuyorlardı***. İnsanların dil sahibi oluşları çok daha geç dönemlerde olmuştur. Bu bakımdan ilk yayılmanın izlerine dil guruplarında rastlanmamaktadır.

Eğer bu görüş doğru ise ***ilk cümle yapılı*** dil Asya'da gelişmiştir denilebilir. Bu insanlar doğal sesleri taklit ederek tek heceli bir dil oluşturmuşlar ve gerektiğinde takılarla yeni sözcükler türetmişlerdir. Şu halde ilk ve en eski diller eklemeli diller olmaktadır. Hind-Avrupa ve Sami dil gurupları ise çok daha sonra oluşmuşlardır. Eklemeli diller günümüzden belki 50,000 yıl önce ortaya çıkmış, bükümlü dillerin ortaya çıkışı ise sadece 4,000 yıl öncesi olmuştur. Bu konu henüz tam açıklığa kavuşmuş değildir. Halen tartışma konusu oluşunun nedeni batılı dilcilerin böyle bir gerçeği kabul etmek istemeyişleri ve bu konuyu adeta tabu ilan etmiş olmalarıdır.

Asya'da kaybolmuş olan Türk lehçeleri sayılmakla bitmez. Örneğin, İbîh Türk lehçesini konuşan son üye geçenlerde vefat etmiş olduğundan İbîh'ça kaybolmuş diller kervanına katılmış durumdadır. Batılı dilciler Sümerce'yi ve Etrüskçe'yi yalıtık dil olarak kabul ederler. Yani bölgelerinde oluşmuş ve hiçbir dil ile ilişkili olmadıklarını savunurlar. Oysaki her iki dil eklemeli Altay dil gurubuna ait dillerdir. Etrüskçe ile Türkçenin ortak yönlerini inceleyen iki makaleyi yayınlamış durumdayım (4 ve 5).

Sadece dil değil, aynı zamanda kazı bilim ve genetik bulgular da Asya kökenli dağılımı doğrulamaktadırlar. Yine Science dergisi (6) ***Europeans Trace Ancestry to Paleolithic People*** adlı makalede Y kromozomu üzerine yapılmış bir araştırmada, Avrupa'ya gelen ilk insanların Asya çıkışlı oldukları açıkça belirtilmiştir. Avrupalılar yaklaşık 30-35 bin yıl önce Asya'dan yola çıkıp Karadeniz'in kuzeyinden Avrupa'ya ulaşmışlardır. Bu göçün izlerine Fransa'nın Aurignac kasabasındaki mağaralarda rastlandığından ***Aurignacian kültürü*** adı verilmiştir. Diğer bir göç dalgası ise Anadolu'dan yaklaşık 25,000 yıl önce gerçekleşmiştir. Bu ikinci göçle gelen kültüre de ***Gravettian kültürü*** denmektedir. Avrupa'ya doğru yapılmış göçler bu iki göç dalgası ile kısıtlanamaz. Ardından birçok gurup Asya'dan Avrupa'ya doğru göç etmişlerdir.

Göçler sadece batıya değil, Asya'nın hem güneyine hem de kuzey doğusuna doğru da oldukları bilinmektedir. Türklerin kuzey doğu Asya bölgesinde, Bering boğazı üzerinden Alaskaya geçtikleri biliniyor. Yapılan tespitlere göre kuzey batı Amerika'nın Alaska bölgesinde avcılıkla geçinen ve kürk ticareti yapan kavimin adı ***Yueh-che*** (Yüce) adıyla bilinen boydur.

Bu insanların kuzey Çin'den aldıkları ipekleri kürkle değiş tokuş ettikleri saptanmıştır. 'Yüce' adlı kavim aslen **Saka** Türkü olduğundan söz edilmektedir. Saka adı ise **AS-OK → SA-KA** şekline dönüşüme uğramıştır. S ve K sessiz harfleri ile (heceleri ile) belirtilen bu insan gurupları aslen AS ve OK boyları iken sonraları bir arada SAKA adı olarak birleştirilmişlerdir. Görülüyor ki As'lar ve Ok'lar başlangıçta farklı isimli fakat aynı dili konuşan iki guruptur. Ok'lar göç eden hareketli gurup olmuş As'lar ise daha yerel kalıp Asya'da kalmışlardır. Asya adı da bu guruptan gelmektedir. AS-YA '**Asların ülkesi**' demektir ve -YA takısı aynen Alman-ya ve İspan-ya gibi ülke belirtmektedir.

OK'ların izlerine halen Avrupa'da rastlamak mümkündür. Örneğin, bugün halen kuzey İspanyada yaşayan Bask'ların dili ne Hind-Avrupa ne de Sami dil gurubundandır. Bask adı sonradan onlara verilmiş bir addır. Asıl kendilerine verdikleri isim **Özkaldınak** veya **Öz-Kaldın-OK** olup anlamı **öz kalmış olan**, değişime uğramamış olan OK halkı demektir. Dillerine verdikleri isim ise **Özkara**'dır. Burada R←→L değişimi göz önüne alınırsa aslı **Özkalın** olabilir. Yani, her şeyleri değişse bile dilleri öz kalmıştır. Bask dilinde birçok Türkçe sözcük bulmak mümkündür.

Bir diğer kanıt güney Avrupa'nın Atlantik kıyısından tüm İspanya, güney Fransa ve kuzey ile orta İtalya'yı kapsayan geniş bölgeye verilen isimdir. Bu geniş bölgeye **Occitania** (OK'ların ülkesi) denmektedir. Fransızca ve Latince **Occident** 'batı' demektir. Yani OK'lar batıya yerleşmiş Asya halkıdır. Geniş Atlas okyanusunun adı da **Ocean** (OK-ean) olup sonraları Osean olarak okunmuştur. Nitekim İngilizce 'deniz' **sea** olup aslı SU sözü ile ilişkilidir. Bu sözcük İngilizce 'Sii' şeklinde okunur ama SEA yazılır. Anlaşıyor ki aslı SU olan bu sözcük sonradan değişikliğe uğramıştır. Şu halde OSEAN sözünün aslı **OK-SU** olduğu görüşümdedir. Bu da OK'ların Bask bölgesine yerleşmiş olduklarının göstergesi sayılabilir. Fransızca su kovaşına '**seau**' (okunuşu so) denir ki bu sözcük de 'su' ile ilgilidir.

Tüm güney Fransa bölgesine OC-ülkesi denir ve orada konuşulan dilin adı da Provençal'dır. Bu dilin en eski şekli Fransızca olmadığı bilinmektedir. Bugün dahi İspanyanın Fransa'ya yakın bölgesine **Catalunya** denir ve orada konuşulan dilin adı **Catalan**'dır. Bu isim aslında OK-ATA-LAR→OK-ATA-LAN→ KATALAN→KATALANYA→KATALUNYA dönüşümlerine uğramış olması mümkündür. Yani anlamı "**OK Ataların ülkesi**" olmaktadır.

Yunanlıların dilinde çok kullanılan -OS takısı da aslında OK sözünün değişmiş şeklidir. İtalya'da, Etrüskler döneminde, komşuları olan OSK kavmi bilinmektedir. Yani OKH → OSK → OS dönüşümüne uğramıştır. Böylece **TUR-OS→TOROS** olmuştur. Yani, TOROS "**var olan Ok, yüce ve güçlü OK**" anlamında yüksek dağlara verilen isim olmuştur. İtalya ile Yunanistan arasındaki denizin adı TYREN denizi olup aslı **TURAN** denizidir. Latin dillerinde güç simgesi olarak kabul edilen boğa'ya TAURUS veya TORO derler. Bu sözde de TUR-OSK → TAURUS dönüşümü görülebilir. Nitekim, İngilizce **OKS = OX** 'öküz' (boğa) demektir.

Etrüsklerin adı dahi E-TUR-OSK → ETRÜSK şeklinden gelmedir ve anlamı "Tur ve OK" demektir. Baştaki E 've' demek olup Fransızcaya 'et' (okunuşu E) şeklinde Latineden girmiştir. Avrupa'da Alp (yüce) dağlarının adı da yine oraya çok eskiden gitmiş olan ön-Türk boyları tarafından verilmiş bir isimdir. Saka kralı Alp-Er-Tunga adını birçoğumuz duymuştur. İşte Alp dağlarına isim veren gene aynı Asya kökenli Saka halkıdır. Bu halkın konuştuğu dil Etrüskçe olmuş ve Latin dilini büyük çapta etkilemiştir.

Tüm bu benzerlikler ve ilişkiler tesadüf olamaz. Bu gibi birçok örnek, Asya'dan dünyaya yayılmış bir kök kültürün ve dilin varlığını kanıtlamaktadırlar.

1. J. Greenberg, **Language in the Americas**. Stanford University press. CA, 1987, ABD.
2. M. Ruhlen, **A Guide to the World's Languages**. Stanford University press. CA, 1987, ABD.
3. Ann Gibbons. 10 Kasım 2000 tarihli **Science dergisi**, Cilt 290, sayfa 1080.
4. H. Berkmen, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**. Aralık 2002, sayı 192, sayfa 50.
5. H. Berkmen, Asya'dan Göç Eden Ok Boyları. **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, Haziran 2003, sayı 198, sayfa 3.
6. Diamond ve P. Bellwood. 5 Nisan 2003 tarihli **Science dergisi**, Cilt 300, sayfa 597.